

De herdenkingsplaten ('40-'45) op het station van Zutphen

HAN KOOLHOF

Zutphen kent nogal wat gedenktekens die gewijd zijn aan de Tweede Wereldoorlog: opvallende – zoals het Gideonsmonument bij de Broederkerk – en onopvallende, zoals de beide roodkoperen plaquettes op het eerste perron van het station van Zutphen.

Kort na 1945 besloot de directie van de Nederlandsche Spoorwegen tot het aanbrengen van plaquettes op dienstgebouwen – meestal stations – die herinneren aan de spoorwegemployés die tijdens de Tweede Wereldoorlog om het leven waren gekomen. Er werd gekozen voor een uniforme uitvoering, al blijken er desondanks varianten te bestaan. Nadat eerder een ontwerp van Nel

Bakema was afgekeurd ('Ter eere en ter gedachtenis van hen die vielen'), viel de keus op een soberder uitvoering van NS-bouwmeester H.G.J. Schelling – ook de architect van het Zutphense station. De platen werden gemaakt door J.H. Winkelman van de N.V. Ateliers voor Kunstnijverheid te Amsterdam. De standaardtekst luidt: 'TER GEDACHTENIS / AAN HEN DIE VIELEN /1940 – 1945', met als variant 'AAN DEN GEVALLENE'. Daaronder staan de namen van de slachtoffers, respectievelijk het slachtoffer. Om typografisch-esthetische redenen – neem ik aan: anders dreigt er een soort van trapje te ontstaan – staat de jaartalregel steeds bovenaan als er sprake is van één gevallen. Onder aan de plaquette staat het gevleugelde wiel, dat lang het symbool van de spoorwegen was.

De beide plaquettes op het eerste perron, winter 2007/08 (foto: Jan Frings)

Opvallend is dat er in Zutphen twee platen zijn aangebracht. De bovenste vermeldt slechts één naam, die van Hendrik van Enck. Deze plaquette is afkomstig van het station van Gorssel. Dat station was al op 15 mei 1938 buiten dienst gesteld, maar desondanks heeft men er een plaquette aangebracht. Dat gebeurde op 11 juni 1948. Ergens in de jaren zestig (vóór 1970 in ieder geval) is het stationnetje ten prooi gevallen aan de slopershamer, en zal de gedenkplaat naar Zutphen overgebracht zijn. Net zoiets gebeurde in Hengelo, waar zich ook de plaquette van Markelo bevindt (hoewel dát stationsgebouw er nog steeds staat).

De Zutphense plaquette is op 1 juni 1948 onthuld. Dat was dus nog in het oude station; het 'nieuwe' station – sinds kort rijksmonument – dateert namelijk van 1952. Op deze plaquette staan de volgende namen in kapitalen:

W. van Eijsden	H.J. Post
A. Gosselink	A. Stellingwerf
J. Hanouer	A.J. van Tetering
P.W. Kaspers	D. Velleman
H.J. Nagtegaal	

Officiële cijfers spreken van 112 plaquettes, onofficiële van 114. Alle namen van de circa vijfhonderd omgekomen NS-medewerkers staan ook op het Monument voor Gevallen Spoorwegpersoneel in Utrecht: 'Aan hen die nimmer bukten. / 't Geheim en hecht verbond / van wrekers der verdrukten / voor wie geen recht bestond.' (inscriptie op de voorzijde van het voetstuk; fragment van een gedicht van Hendrik de Vries).

Bronnen

www.4en5mei.nl/oorlogsmonumenten
[http://home.wanadoo.nl/victorlansink/
www2/aan_hen_die_vielen.html](http://home.wanadoo.nl/victorlansink/www2/aan_hen_die_vielen.html)
www.nicospilt.com/gedenktokens.html
alle drie geraadpleegd op 17 december 2007